

1.5. Státní území a obyvatelstvo

Státní území a obyvatelstvo představují podle Jellineka dva z konstitutivních prvků státu. Tyto prvky jsou v úzkém vzájemném vztahu.

Státní území je pojem, který vypovídá o vztahu státu k určitému území neboli o **teritorialitě**. Vlastně se jedná o vztah státu k takovému území, vůči němuž a na němž realizuje státní moc. Již byla zmíněna koncepce, podle které území představovalo *tělo státu*, jindy byla zdůrazňována teorie vlastnická akcentující území jako *vlastnictví absolutního monarchy*. Normativní nauka pod teritorialitou rozumí *územní působnost právní normy*. Zmíněný pojem územní výsosti naopak vypovídá o území (prostoru) jako části vnějšího světa, vůči němuž se projevuje suverénní státní moc (**princip teritoriality**).

I z výše zmíněného pohledu lze suverenitu státu chápat jako výlučnou a nezávislou, kdy se vůči danému území neprojevuje žádná jiná konkurující státní moc. Z juristického hlediska žádná jiná státní moc nevydává a neuplatňuje ve vztahu k tomuto území právní akty. V opačném případě, kdy se na daném území projevuje působení jiné státní moci nebo moci více států (případně mezinárodních institucí), se jedná o různé formy závislosti v podobě závislých území – kolonií, protektorátů, kondominií, kapitulačních režimů, svěřeneckých území apod.

Režim státního území lze chápat v podobě statické, která vypovídá o tom, jakou část vnějšího světa zahrnuje. V tomto směru má významnou úlohu institut státních hranic a režim mezinárodních smluv a obyčejů, který vymezuje trojrozměrnou podobu státního území. Dynamická podoba naopak vypovídá o změnách státního území (podrobněji srov. 11.1.).

Problematika **obyvatelstva** byla již dotčena výše [viz 1.1. písm. a)] v souvislosti s charakteristikou vztahu státu a jeho personálního substrátu. V uvedené kategorizaci představuje pojem *lidu*, jak již bylo konstatováno, hledisko konstitutivního činitele ve vztahu k legitimované státní moci. **Občané** pak jsou fyzické osoby, jejichž vztah ke státu má charakter trvalosti a je formalizován do podoby právního vztahu, který vypovídá o *členství* jednotlivce ve státu. Tento poměr obvykle zakládá tzv. **personální výsoť** neboli určité kvalifikované vztahy mezi státní mocí a občanem, ať se již občan nachází kdekoli (**princip personality**). Do vztahu se státní mocí vstupují i **cizinci** (občané jiných států, bezdomovci – apatridé). Tento kontakt se formalizuje zejména udělením povolení ke vstupu, tranzitu, pobytu, udělením azylu apod.

Nutno zmínit také ten projev principu personality, jenž se týká právního režimu postavení občanů jednoho státu nacházejících se z různých důvodů na území jiného státu. Přináší s sebou problém respektování státoobčanských práv a povinností ze strany toho státu, na jehož území občan jiného státu pobývá nebo k němuž mu vznikly určité vztahy. Fakticky se může jednat o zúžení nebo případně o rozšíření iurisdikce suverénního státu a problémy z toho vznikající obvykle řeší kolizní právní normy.

Jiným výrazem (ne-)uplatňování principu personality je například vzájemná **exempce** neboli vzájemné vynětí některých kategorií cizích státních občanů z jurisdikce suverénního státu. Typicky se jedná o osoby požívající diplomatické výsady a imunity.